

Mijn lieve Vraag, ik groet U.

Woord vooraf.

Kennismaking met een grootse spirituele rivier in ons Vierstromenland van Rijn, Maas, IJssel en Schelde. En met ons eigen plaatsje erin, want het zit ook in onze genen.

Sinds tientallen jaren ben ik geboeid geraakt door wat wij met moeilijke woorden noemen: spiritualiteit en mystiek. Ik heb er altijd naar verlangd om die moeilijke begrippen en wat ermee bedoeld wordt, toegankelijk te maken voor "gewone mensen"- wat die laatste term dan ook mag betekenen. Ik noemde dat: het werken aan Mystiek-op-straatniveau. In dit proces kwam ik in aanraking met allerlei thema's, en dit gebeurde vaak vrij toevallig, want als reactie op een vraag.

"Wie was dat nu eigenlijk: die Meister Eckhart o.p.?" "Wat houdt de Keltische spiritualiteit in?" "Wilt u een reis naar Zuidwest Ierland begeleiden?". "En naar Israel?" "En naar de Bulgaars orthodoxe kerk?" "En naar de Engelse kathedralen?" "En naar Santiago de Compostela?" Enzovoorts.

Bij de voorbereiding kwam ik - dan weer hier, dan weer daar - in aanraking met wat ik maar noemen zal: een spirituele rivier. En heel langzamerhand begon ik de loop van deze rivier te vermoeden, de kleur van het water, de bronnen, de mensen, die deze rivier volgden en vormden. Er tekende zich als het ware een landkaart af van die grootse spirituele rivier, die stroomde en stroomt door onze eigen streken, het Vierstromenland van Rijn, Maas, IJssel en Schelde.

Ik wil al mijn ontmoetingen met die stroom eens bij elkaar plaatsen en zo als het ware mijn route langs de rivier in kaart brengen. Dit gebeurt niet strikt wetenschappelijk of uitputtend, maar meer als resultaat van eigen spirituele reis, van ervaringen, ontdekkinkjes ,subjectieve interesses, boeken en artikels, die ik onderweg las, enz. Enfin: voor u ligt dus een van mijn reisroutes langs die spirituele rivier.

Soms is deze stroom heel duidelijk aanwezig, soms meer ondergronds en verborgen. Zij draagt verschillende namen: "Vrouwenmystiek", "Rijnlandse mystiek", "Brabantse mystiek", "Mystiek op straatniveau", enz. In onze eigen tijd is zij weer heel duidelijk aan het licht getreden, getuige het verschijnen van zeer vele boeken met teksten van en over de grote vrouwen en mannen, die de stroom vormden en volgden. En waar zo'n aanbod is, is er natuurlijk ook de vraag.....

Ik meende ook te merken, dat het aanvoelen van deze stroming vaak in onze genen zit, want wij zijn de kinderen van dit Vierstromenland. Dat zijn wij ons meestal niet zo bewust, maar het bepaalt wel mede onze manier van denken over God en Godsdienst, moraal en levensstijl. Gaat u mee om deze stroom en de inwerking op ons eigen religieus aanvoelen een beetje te verkennen?

Inleiding.

Drie vragen mag je aan God niet stellen. Dat zijn de vragen:
"Wat bent U?" "Wie bent U?" "Waar bent U?"
Waarom niet?

Bij de eerste vraag zou God een beetje wanhopig de armen in de lucht gooien en mij een tijdje zonder iets te zeggen aanstaren. Want hoe zou de Eeuwige, het Mysterie bij uitstek, mij ooit kunnen uitleggen, wat Hij/Zij is? Mijn verstand en mijn inzicht zijn gewoonweg te klein om dat te kunnen bevatten.

Bij de tweede vraag zou God erg verlegen worden en afwachtend wegstaren. Want de vraag wordt dan natuurlijk: "Wie ben ik voor jou, jij, die mijn geliefde kind bent? Heb je een liefdesnaampje voor Mij? Hoe heet ik voor jou?"

Maar bij de derde vraag zou God heel kwaad worden. Want als je vraagt: "Waar bent U?", Sluit je direct de vraag in: "Waar bent U dus niet?" En dat betekent, dat je levensterreinen zoekt, waar je vrij je gang kunt gaan zonder je over God en diens Aanwezigheid, - dus zonder diep respect voor die terreinen - te moeten bekommeren. Dat hebben wij overigens doorlopend gedaan. Onze verre voorouders geloofden in de Goddelijkheid van de natuur, van rivieren en zeeën. Zij hadden diep respect voor de natuur. Wij niet. Wij vonden dat heidens en primitief. Dus gaven wij God een ereplaats, hoog in de hemel en dus ver boven onze aarde, en plunderden vervolgens de natuur en maakten de rivieren en oceanen tot onze grote vuilnisbelten.

Op het grote gevaar af, dat God ons verbaasd of zelfs een beetje boos zal gaan aanzien, gaan wij toch deze vragen stellen. Maar de eerste waarschuwing is al gegeven: wij zullen die vragen moeten stellen met heel groot respect, wetende, dat ons menselijk kennen veel te klein is, om Gods mysterie ook maar te benaderen, laat staan te be-grijpen. God is immers - zoals een Middeleeuws mystiek boek uit Engeland heette: " The cloud of unknowing", de Wolk van het niet-weten. Wij weten, dat wij het niet-weten, en vanuit dat diepe respect gaan wij de Eeuwige benaderen.

(Eigenlijk zou het prachtig zijn, als wij onze medemensen met datzelfde diepe respect van niet-weten zouden benaderen. Wij zouden dan niet naar mensen kijken vanuit onze vooroordelen. En de medemens zou in onze ogen mogen zijn, zoals hij/zij werkelijk is: een unieke persoon, die niet past in vooroordelen of schema's.)

Dus beginnen wij heel voorzichtig te mijmeren over die eerste vraag:

"God, wat bent U?"

=====

Al in 380 na Christus schreef de geleerde kerkvader Gregorius van Nazianze:

*“O, Gij, “voorbij alle namen” – hoe anders U noemen,
Onnoembare, Gij!
Hoe kunnen woorden U loven, Gij door geen woorden
Te noemen?
Hoe zullen gedachten U bereiken: Gij door geen denken
Te begrijpen?*

*Gij, Enige, Onuitsprekelijke; en elk woord komt van U.
Gij, Enige, Onkenbare, en alle kennis komt van U.
Al wie spreekt, al wie verstomt – verheerlijke uw Naam.
Al wat denkt, al wat niet denken kan – verkondige uw lof.*

*Verwachting overal en stil verlangen, alles reikhalst
naar U, alles bidt tot U, terwijl al wie uw innerlijk
geheim bevroedt, een lied vol stilte zingt.*

*Voor U alleen blijft het al bestaan; naar U alleen hunkeren
alle dingen, Gij, aller doel en eindmeet, Gij alleen.
Gij, de Ene.*

*Gij, de Ene – niet: “de allen” – al draagt Gij alle namen.
Hoe zal ik, Enige, U noemen, Gij, Onnoembare?*

*Geen engel en geen mens kan U doorgronden –
Toon U barmhartig voor wie maar schepsel zijn.*

*O, Gij, "voorbij alle dingen" –
Hoe anders U noemen, Onnoembare, Gij!"*

(Patrologia Graeca, S. Gregorii Theologi Carminum.
Liber 1, Theologia. Blz. 507-508.)
(Vertaling: Ton van der Stap.)

"Als je begrepen hebt, is datgene, wat je begrepen hebt, zeker niet God!" (St. Augustinus, ongev. 400 na Chr.) En Johannes van het Kruis (ongev. 1550) wist, dat God "NADA" is, niets, verborgen in de "Noche oscura", de donkere nacht van de geest, waarin je niets ziet.

"Gij, voorbij alle namen". Hij, die wij "God" noemen, is voorbij al onze namen, gedachten, dogma's, (kerkelijke) constructies, theologie, enz. Al die "namen" liggen aan de menselijke zijde van de muur, die ons van het Mysterie scheidt. Het zijn onze woorden, want wij hebben natuurlijk niets anders. Het Mysterie is "niets van dit alles", is "Todo y nada", Alles en Niets, (Johannes van het Kruis). Het is "een afgrond van niet weten". (Tauler o.p. rond 1350.) Het is "NIETS". Wij moeten zelfs het woord "God" passeren, want dat woord is een soort van container. Wij stoppen er allerlei betekenissen in, waarvan wij menen, dat die bij God thuishoren: Almachtige, Rechter, Streng straffende, vergevende, wraak nemende, liefdevolle, enz.

(Als iemand mij op de Hoogstraat vraagt: "Geloof u in God?", dan zou ik moeten antwoorden: "Ik zou het bij God niet weten!" Want ik weet absoluut niet, wat hij onder dat woord "God" verstaat. En misschien geeft hij het woord wel een invulling, waarvan ik zou zeggen: "NOOIT van mijn leven"!

"God is een woord. Rijk der hemelen is een woord. Wie zich tevreden stelt met datgene, wat in woorden gevat kan worden, die is voor mij een ongelovige..... Als de ziel naakt en losgemaakt is van alles, dat een naam draagt, dan is zij één in het ene, zodat zij verder gaat, de pure Godheid in..... Proef het onderscheid tussen

God en Godheid....."

("Gesprek tussen zuster Katrei en de biechtvader". Niet van Eckhart zelf, maar wel geschreven door iemand, die zijn preken goed kende.)

Dit: "voorbij gaan, voorbij gaan, zelfs het voorbij gaan voorbij gaan" (Zen-wijsheid) vind je bij alle mystici. Al tweeduizend jaar geleden schreef de Chinese wijsgeer Lao Tse: "Het TAO, dat ik beschrijf, is niet het TAO, dat ik beschrijven wil". En Meister Eckhart o.p. (ongev. 1320) formuleerde het eens heel kras in een preek: "Ik bid God iedere dag mij van God te verlossen". Hij was blijkbaar zo overtuigd geraakt van de gevaren van dat container-begrip, dat hij zelfs aan het woord "God" voorbij wilde, naar de ware Godheid. En Johannes van het Kruis (ongev. 1550) sprak over de "Noche oscura": "de Duistere Nacht", waarin je niets meer ziet en alles duister is, maar waarin dan precies de GELIEFDE rakelings nabij is.

Want er staan geen woorden, begrippen, dogma's, kerkelijke constructies, projecties, enz. meer tussen jou en het Mysterie. Zelfs de mooiste ideeën over God zijn als schilderstukjes, die de directe weerschijn van de Zon in de spiegel van de ziel afdekken. Vandaar dat het Engelse (ongev.1350) mystieke geschrift: "De Wolk van het niet-weten" de twijfel prijst als een wezenlijke stap naar de echte Godheid. Want de twijfel ondermijnt de schilderstukjes, hoe heilig en onaantastbaar wij ze ook verklaren. Zo zoeken mystici naar een direct en ongebroken opgaan in de Godheid, voorbij alle woorden. Een opgaan in Degene, van Wie zij aanvoelen, dat Hij/Zij de enige Echte is, niet meer afgedekt door onze woorden."Er is een tuin achter onze woorden, zelfs achter de vragen naar goed en kwaad. In die tuin wil ik je ontmoeten". (Moslim-mysticus.)

Zelfs voorbij de vragen naar goed en kwaad. Want deze mystici zijn ervan overtuigd, dat je - als je leeft in het besef van de jou en allen en alles doordringende en omgevende Liefde, die de Godheid is - goed bent en goed doet, omdat je goed bent en goed doet, niet meer om de hemel te verdienen, niet meer om de hel te ontlopen, maar "zonder waarom". Verteld wordt hoe een geëerde vrouwelijke mystica uit de Islam, Rabiyya, (ongev. 800) door de stad liep met in de ene hand een emmer water en in de andere een brandende

fakkel. Op de verbaasde vraag van mensen, wat zij hiermee ging doen, zei ze: "Ik ga de hemel afbranden en de hel blussen. Dan kunnen wij zien, wie werkelijk van Allah houden!" En diezelfde vrouw werd gevraagd: "bemint u Allah?" Met heel mijn hart en heel mijn ziel. "Haat u dus de satan?" "Hoe zou ik kunnen haten, als ik vol liefde ben?" Ik hoor de echo van een Christelijke mystica - Juliana van Norwich, rond 1370 - die schreef: "All shall be well. All will be well"; alles zal en moet goed komen!

Dan pas - als alles en iedereen gered is - is hun liefde voor de Eeuwige vervuld. En zij hebben een diep innerlijk weten, dat de Godheid en hun eigen innerlijke kern niet verenigd zijn, maar één. "Abyssus abyssum invocat", citeerde Johannes Tauler o.p. (rond 1350) een psalmtekst. De ene afgrond roept de andere afgrond op. De Afgrond van het niet-weten, van het loslaten van al wat ons enig be-grip: enige greep op God en op ons leven lijkt te geven, is de afgrond, die onmiddellijk gevuld gaat worden door de Afgrond van Gods ondoorgrondelijk wezen. Het is als een Ruime Leegte, die tegelijkertijd de lege Ruimte is. Niets staat dan de aanwezigheid van de Eeuwige meer in de weg. De mens gaat op in de LIEFDE-volle Ruimte, die de Godheid is, zoals een druppel opgaat in de oceaan.

"De golf is de zee, in de vorm van een golf. De zee is een golf, in de vorm van de zee".(Uitspraak van een Moslim-mysticus.) Of, zoals Paulus een heidense filosoof citeerde: "In Hem bewegen wij, leven wij en zijn wij. Want wij zijn van Zijn geslacht". (Handelingen 17,28, volgens de authentiek-Griekse tekst! Vertalingen zwakken deze tekst soms af!) Zo is en wordt God "Alles in allen". Dit besef te laten groeien is wat met name de mystici uit de Rijnlandse mystiek (Eckhart, Suzo, Tauler) hun toehoorders of lezers wilden leren en ertoe begeleiden. De weg naar het groeiende besef en beleven, dat de Eeuwige mij meer intiem nabij is, dan ik mijzelf nabij ben. ("Interior intimo meo". Augustinus, rond 400 na Chr.)

Het jezelf leeg maken van alle woorden, dogma's, gebeden, zekerheden, enz. schept de Lege Ruimte, die door de Eeuwige zal worden vervuld. "Waar in de Eeuwige geboren zal gaan worden"(Meister Eckhart o.p.) En de Deense theoloog Sören

Kierkegaard (ongev. 1850) schreef in zijn dagboek:

"Eerst dacht ik, dat bidden spreken-met-God was. Maar steeds meer kom ik er achter, dat bidden zwijgen is en stil worden. Of beter gezegd: dat bidden luisteren is. Luisteren naar wat God zelf wellicht in mijn geest te zeggen heeft".

Karl Jung (1875-19616) schreef "Iemand wordt niet verlicht door zich allerlei lichtfiguren in te denken, maar door zich de duisternis bewust te maken". (Geciteerd in: BARBARA BROWN TAYLOR: "Learning to walk in the dark". Canterbury Press, 2014, blz. 86.)

En Johannes Tauler o.p. - leerling van Eckhart - preekte rond 1350:

"In het zwijgende midden, waarin alle dingen in het hoogste zwijgen zijn en een waar silentium heerst, daar krijg je in waarheid dit Woord te horen. Wil God spreken, dan moet jij zwijgen. Wil God ingaan, dan moeten alle dingen uitgaan.....

Is het nu zo, dat die rust je niet ontnomen is, maar dat zij alleen niet voortdurend in je kan heersen, dan moet ze toch een geestelijke moeder van die geboorte (Van God in de menselijke geest) zijn; ze (jouw geest) moet dat zwijgende midden steeds maar weer in zich hebben en daarvan een gewoonte maken, zodat de gewoonte er een bezit van maakt. Want wat voor de geoefende mens een kleinigheid is, dat dunkt een ongeoeffende mens een onmogelijkheid te zijn, want gewoonte baart kunst".

(Preek: "Een kind is ons geboren en een Zoon is ons gegeven".)

(C.O. JELLEMA:"Heinrich Seuse, het boek van de Waarheid. Johannes Tauler: preken. Groningen,2004., blz. 64-65.)

En dat voert ons direct naar het volgende thema.

God, Waar bent U?

=====

Rond 1320 zei de Dominicaan, Meister Eckhart o.p., in een preek:

"God is als een immense bol, waarvan het middelpunt overal en de omtrek nergens is".

God kan nergens anders zijn dan overal. Ver voor Christus vermoedden onze Keltische voorouders al zoiets. Zo schreef rond 500 voor Christus een Iers/Engelse dichter: een gedicht, toegeschreven aan de bard Taliesin, een leerling van Merlijn.

Ik ben de wind, die over de zee blaast.

Ik ben een golf in de oceaan.

Ik ben het ruisen van de branding.

Ik ben - zeven heerscharen.

Ik ben een sterke stier.

Ik ben de adelaar op de rots.

Ik ben een straal van de zon.

Ik ben het mooiste gras ter wereld.

ik ben een moedige wilde beer.

ik ben een zalm in het water.

ik ben een meer op de vlakte.

Ik ben een vindingrijke kunstenaar.

Ik zwaai mijn zwaard als overwinnaar.

Ik kan mijn gedaante veranderen.

Als een god.....

(Zie JACOB STREIT: "Zon en kruis. Van steenkring tot vroegchristelijk kruis in Ierland", Rotterdam, 1980, blz.76.)

In de latere Christelijke traditie - 1000 jaar later - werd dit in de Keltische kerk als volgt onder woorden gebracht.

Overal.

Christus zij met mij, Christus in mij,

Christus achter mij, Christus voor mij,

Christus naast mij, Christus win mij,

Christus , troost en herstel mij,

Christus onder mij, Christus boven mij,

Christus in vrede, Christus in dreiging,

Christus in ieder hart dat houdt van mij,

Christus in de mond van vriend of vreemdeling.

(Uit: Saint Patrick's Breastplate. Keltische spiritualiteit.)

Diepe rust.

*Ik wens je de diepe rust van de deinende golven,
ik wens je de diepe rust van de ruisende wind,
ik wens je de diepe rust van de stille aarde,
ik wens je de diepe rust van de stralende sterren,
ik wens je de diepe rust van de nachtelijke schaduwen,
en het voortdurende licht van de maan en de sterren.*
(Traditionele Keltische zegening.)

Natuurlijk verbonden de Keltische christenen dit aanvoelen met teksten uit de Evangelies: "Ik ben de ware wijnstok"; Ik ben de goede herder"; Ik ben de deur"; "ik ben de weg, de waarheid en het leven"; enz. En hoorden ze op de achtergrond de wondere Bijbelse Naam van de Onnoembare: JHWH: IK BEN; IK BEN, DIE IK ZIJN ZAL; IK BEN MET JULLIE; enz. Zij vonden dan ook, dat zij zich niet tot het Christendom hadden bekeerd, maar dat hun eigen oude geloof - het pan-en-theïsme - gewoon doorging, zij het met andere namen. Neen, zeiden zij, de Romeinen en Grieken moesten bekeerd worden, want die hadden van die rare goden en godinnen! Dat de Christelijke Romeinse cultuur dit niet leuk vond - en de Keltische spiritualiteit veel te optimistisch vond - moge duidelijk zijn. (Conflict tussen de Keltische monnik Pelagius en Augustinus, rond 400 na Chr. Pelagius kon niet geloven, dat pasgeboren baby's onherroepelijk besmeurd waren door de erfzonde. Terwijl Augustinus zo ongeveer de "uitvinder" was van het idee: erfzonde. Ook volgens de Joden is de erfzonde een niet-bijbelse gedachte.)

(Uit de werken van Meister Eckhart o.p.)

(Over Genesis 1.) Het zijn is God.....Dus als God niet is, is er niets..... God werkt alles, wat Hij schept, werkt en doet, in Zichzelf. Want wat buiten God is en buiten God wordt, is en wordt buiten het zijn. Ja, dan wordt het absoluut niet, want het zijn is de grens van alle worden..... het is dus een verkeerde voorstelling, alsof God de geschapen dingen buiten Zichzelf gezet had in een soort van onbegrensde leegte.

God riep de dingen uit het niets: uit het niet-zijn, tot het zijn, dat zij in Hem vinden. Waar zouden de schepselen kunnen zijn, als ze niet in het zijn, als oergrond, zouden zijn?Buiten het zijn kan er niets zijn..... Hij heeft dus alles "In den beginne" geschapen, want in

Zichzelf, in het "in den beginne" zelf.(Alles is in God:NU)

God heeft alles zo geschapen, dat Hij niet met scheppen opgehouden is, maar dat Hij altijd door scheidt en tot scheppen komt.

(Opus tripartitum.)

Pan-en-theïsme. Alles en ieder is in God en God is in alles en in ieder. De kortste weg naar God is dus de weg-naar-binnen: de contemplatie: het jezelf leeg maken van gedachten, gevoelens, verlangens, ik-gerichtheid, en in stilte verwijlen in de stilte van de innerlijke tempel. Wachtende op de Godsgeboorte in mijzelf, zoals Meister Eckhart o.p. zei. Ik kan mijzelf alleen maar leeg en ontvankelijk maken. Gods komen - Gods geboren worden - in die open innerlijke tempel is Gods zaak, is "Genade".

(Uit de werken van Meister Eckhart o.p.)

"Het Goddelijk Woord ligt in de ziel verborgen, zodat men het niet weet of hoort, omdat er daar in de diepte geen gehoor aan gegeven wordt. Eerder hoor je het niet. Daarom moeten alle stemmen en alle geluid weg, en het moet volkomen stil zijn, louter stilzwijgen..... Daarom moet de ziel geconcentreerd en zeer attent zijn en ze moet één geest zijn. Daar werkt God, daar scheidt God behagen in alle werk".

(Preek: "Sta in porta domini et loquere verbum".)

"Nooit kan iemand zo sterk naar iets verlangen, als God er naar verlangt de mens bij Zichzelf te brengen, zodat deze mens Hem moge kennen"..

"God staat altijd klaar, maar wij zijn niet klaar. God is ons nabij, maar wij zijn ver van hem verwijderd".

"God is binnen, maar wij zijn buiten. God is thuis, wij zijn afwezig".

"Waarom bidden we, waarom vasten we, waarom doen we alles wat wij doen, waarom zijn wij gedoopt, waarom is God mens geworden - en dat was het hoogste - ?

Ik zeg: opdat God in de ziel geboren wordt en de ziel (wederom)

in God geboren wordt. Daar is de gehele Heilige Schrift voor geschreven. Daarvoor heeft God de wereld geschapen".
(Preek: "In illo tempore missus est angelus Gabriel a Deo".)

God, Wie bent U?

=====

Namen voor de ONNOEMBARE.

"IK BEN DE ONUITSPREKELIJKE STILTE.
IK BEN HET UITSPREKEN VAN MIJN NAAM")

(tekst uit een boek van de Gnosis, Egypte, 1700 jaar geleden.)

"Voordat er schepselen waren, was God nog niet God. Hij was wat Hij was. Toen de schepselen ontstonden en hun geschapen bestaan ontvingen, toen werd God niet in Zichzelf God, maar in de schepselen was Hij God.....

God is niet het hoogste doel van de schepping, maar "het zoeken naar de eeuwige afgrond van het Goddelijk zijn, waaruit zij gekomen is".

(Uit een preek van Meister Eckhart o.p.)

Het Mysterie is wat het is, maar wij noemen het "God". Mag je het dus ook anders noemen? Natuurlijk, als die andere naam maar die echo van oneindigheid in zich houdt. Zo zag ik op de televisie een uitzending, waarin een paar bekende Nederlanders "Op zoek gingen naar God". Een van hen bleef steeds maar vastlopen op dat woord "God". Een wijs mens vroeg hem toen: "Kan je dan wellicht in iets anders echt geloven?" "Ja", zei de eerste, in het woord "Liefde". "Gebruik dat woord dan in je bidden!" En het werkte!

De Nederlandse dichter Hans Andreus gebruikte de Naam - het Woord - LICHT voor de Onnoembare:

*Gelukkig dat
het licht bestaat
en dat het met
me doet en praat*

*en dat ik weet
dat ik er vandaan
kom, van het licht
of hoe dat heet.*

"Lichtstilte"; "Totale Aanwezigheid", stamelde Maria Vasalis.

Lichtstilte.

*Een witte ochtend, eerste dooi
de lucht wit-grijs, egaal gespreid
en aan de lange horizon
welt nu een witte zon.*

*Geen wind, beweging of geluid.
Er botten waterdruppels uit:
aan iedere tak en iedere struik
zijn knoppen licht.*

*Een hartstochtloze en totale aanwezigheid
maakt zich nu kenbaar en het is
of in een diepe adempauze van de tijd,
dichtbij, een pasgeboren kind
zich stil, volmaakt en ademend bevindt.
(Maria Vasalis)*

Jezus van Nazareth noemde de Eeuwige: "ABBA", of "ABWOEN". Wij vertaalden dat tot "Onze Vader", maar eigenlijk zei hij "Pappa", en dat heeft toch wel een andere kleur dan in onze vertaling weergegeven wordt. "Mijn Lief", zei Johannes van het Kruis (ongev.1550) "Zijne Majesteit", noemde Theresa van Avila

(ongev.1550) Hem. En een reeds overleden pastoraal werkster sprak over "Godelieve".

De spirituele traditie van de Islam kent de "Negenennegentig schone namen van Allah". (Genadevolle, Barmhartige, enz.) Niet honderd namen, want je zou eens kunnen gaan denken, dat je God in een mooi, rond getal zou kunnen vangen!

Maar zowel in Jordanië als in Egypte hoorde ik een grapje, dat toch wel een merkwaardige echo heeft. Moslim-gidsen zeiden mij: "Weet u, dat er ook nog een honderdste Naam voor Allah is? Maar die kennen alleen de kamelen!". Ik hoorde er als echo in, dat ook de natuur zijn eigen relatie met de Eeuwige heeft, maar die gaat buiten ons menselijk begrijpen om. Meister Eckhart o.p., kende deze bewering niet, maar ik vermoed, dat hij er blij verrast op zou gereageerd hebben.

Namen voor de Onnoembare. Wij noemen God "koning", of "herder", niet omdat Hij koning of herder is, want een koning of een herder is een menselijk product: functies in ons menselijk bestaan, en dus iets zeggend over ons en ons leven, niet over God en Gods Mysterie. In de taal van de geleerden heet zo iets een metafoor: wij gebruiken een naam, niet omdat God dat is, maar omdat wij menen dat Hij iets dergelijks voor ons zal zijn. In feite zeggen deze namen dus meer over ons, dan over het Mysterie. Wij gebruiken die namen voor het Mysterie om toch iets van dat Mysterie te kunnen vatten. Terecht?

Toen ik studeerde en de term "metafoor" te horen kreeg, dacht ik, dat ik er iets van begreep. Maar dat was dus slechts schijnbaar. Ik had een naam voor iets, dat buiten mijn begrip lag. Toen kwam ik op vakanties in Griekenland, en zag, wat een "metaphora" daar heel concreet is: een vrachtwagentje. En toen besepte ik het! Wij nemen de mooiste woorden en namen, die wij kennen, leggen ze op ons vrachtwagentje en sturen ze naar dat dorp in de verte, hopen, dat er daar vraag naar is en er dankbaar om geglimlacht wordt. Als wij een bepaalde naam niet meer zo aardig vinden, leggen wij die dus niet meer in ons vrachtwagentje en vervangen die door een naam, die ons nu beter in de oren klinkt. Zo vinden wij tegenwoordig "God als strenge rechter" niet meer zo'n leuk product

om naar dat dorp in de verte te sturen. Dus vervangen wij het met een product, dat ons in deze tijd meer aanspreekt. Wij noemen God nu liever: ONEINDIG BARMHARTIGE LIEFDE.

Mag dat: nieuwe namen, begrippen, woorden, ideeën bedenken voor God? Dat ligt er aan, hoe je "God" ziet. Zie je Hem als onveranderlijk, altijd dezelfde, dan mag het natuurlijk niet. En dat is de wijze, waarop de officiële Rooms katholieke kerk heel vaak de geloofsuitspraken wenst te zien. Maar als je God ziet als altijd nieuw, zoals Meister Eckhart o.p. en andere mystici - o.a. Theillard de Chardin s.j. - God zagen, dan moet je wel vernieuwen. In een preek zei Meister Eckhart o.p.: "God is het nieuwste wat er is, het jongste, dat bestaat. God is het begin en als wij één geworden zijn met God, worden ook wij nieuw".

(Geciteerd in: ILIA DELIO O.S.F.: "God is always new,")

Want alles wat wij over de Onnoembare zeggen, is relatief - hoe hard de officiële kerken ook beweren, dat de dogma's absoluut waar en onveranderlijk zijn -. Relatief in twee betekenissen:

A) Niet absoluut waar. Niet het Onnoembare toch be-grijpend of met zekerheid benoemend. Altijd voor veranderingen en verbeteringen vatbaar.

B) Maar ook relatief in de betekenis van: een relatie opbouwend tussen ons en het Mysterie. Ik noem het Mysterie vader, omdat ik het als "Onze Vader" beleef en beleven wil, zoals een kind zijn relatie met zijn vader beleeft.

Maar hier wordt ook duidelijk, dat de officiële Godsdienstige instanties heel vaak moeilijkheden hebben met de mystici. Want de kerkelijke en Godsdienstige instanties vinden, dat de waarheid, die zij verkondigen, de dogma's en morele regels, die zij hanteren, absoluut waar zijn en via de kerk ons zo door God als te geloven worden voorgehouden. (Weet u nog: "Geloven is het aannemen van waarheden op gezag van een ander". Het Bijbelse woord "geloven" betekent dit zeker niet! Dat woord heeft meer de betekenis van : " Vertrouwen, dat tenslotte alles toch goed zal komen, ondanks alles". Fundamental trust.)

Uit pure eerbied voor de grootsheid van de Onnoembare relativeren mystici die zogenaamde absolute zekerheden. En zijn

dus niet erg "gehoorzaam" aan de officiële kerkelijke instanties. Zij vertrouwen op hun eigen ervaringen en besef. En dat vinden Godsdienstige leiders niet leuk!

"Wij kunnen niet leven in een wereld, die voor ons geïnterpreteerd wordt door anderen. Een geïnterpreteerde wereld is niet hoopgevend. Maar een deel van onze angst is nu net: ons eigen luisteren terug te nemen, onze eigen stem te gebruiken, ons eigen licht te zien".

(Hildegard von Bingen.1098-1179. Zie BARBARA BROWN TAYLOR, geciteerd werk, blz.149.)

Daarbij komt, dat mystici eigenlijk mystagogen zijn. Zij leren hun leerlingen een andere, kortere weg naar de Eeuwige, dan de weg via de officiële kerk, de weg van de sacramenten, de liturgie, het aannemen van de dogma's, de morele regels, enz. Zij ontkennen niet, dat deze officiële weg werkelijk naar God leidt. Maar als God mij meer intiem nabij is, dan ik mijzelf nabij ben, dan is de weg-naar-binnen de kortste weg naar de Eeuwige. En daarmee tasten de mystici het alleenrecht van de kerken op God aan. Zij ontkennen de geestelijke alleen-heerschappij van de kerken of andere Godsdienstige organisaties.

(Zo werd in de Rooms-katholieke kerk gesteld: "Extra ecclesiam nulla salus": buiten de kerk geen heil. Dat God hiermee opgesloten werd in de gouden kooi van de kerk, had men blijkbaar niet in de gaten.)

De begijn Margaréthe de Porréte werd in 1310 te Parijs door de inquisitie veroordeeld en verbrand. Meister Eckhart o.p., die zich verwant voelde met de ideeën van deze vrouw, moest voor de kerkelijke rechtbank verschijnen en een aantal van zijn uitspraken werd veroordeeld. Suzo o.p. en Ruusbroeck werden hinderlijk door de inquisitie gevolgd. Johannes van het Kruis werd door zijn eigen confraters in een klooster gevangen gezet. Hij wist op wonderlijke manier te ontsnappen. Maar op het eind van zijn leven wilden zelfs zijn zogenaamde volgelingen hem toch nog naar Amerika verbannen. Omdat hij toen al te ziek was, ging dat niet door. Ieder woord, dat Theresa van Avila opschreef, moest door de inquisitie worden gecontroleerd. En ook in de Islam werden en worden

mystici soms vervolgd, zelfs gedood.

Maar juist in onze tijd, waarin wij wat uitgekeken zijn op al die "grote verhalen" van politieke stromingen of kerken, die ons alle heil beloofden, is de belangstelling voor de werken van deze mystici heel groot. In één jaar tijd kwamen verschillende boeken uit, alleen al over Meister Eckhart o.p. En dan moet er dus ook vraag naar zijn. De kerken lopen leeg, maar boekenplanken in de winkels staan vol met boeken over spiritualiteit, mystiek, meditatie, mindfulness, ervaringen met engelen, enz. God is blijkbaar niet dood, maar is Hij/Zij soms wat onkerkelijk geworden? En is dat winst of verlies? Zo eindigen wij met datgene, waarmee wij begonnen zijn: "MIJN LIEVE VRAAG, IK GROET U".

*"Terwijl je in mij woont,
woont je majesteit in mij en buiten mij.
Terwijl ik je toch zichtbaar baar,
wijkt je onzichtbare kracht niet in mij.
Je bent in mij en buiten mij,
jij die je moeder in de war brengt.*

Terwijl ik je uitwendige beeld voor mijn ogen zie,
is je onzichtbare beeld in mijn geest getekend.
In je zichtbaar beeld zie ik Adam,
in het verborgen beeld zie ik je Vader,
die met jou verenigd is".

(Efrem de Syriër(306-373): Leerdicht over geboorte, 16,2-3.)

(KEES DEN BIESEN: "Dank aan het verborgen Licht". De vroegchristelijke poëzie van Efrem de Syriër.)

"Zoals ik al vaker heb gezegd, is er iets in de ziel dat zo verwant is met God dat het één is en niet verenigd.....In God zijn alle dingen gelijk en ze zijn God zelf"

(Meister Eckhart o.p. In een preek, rond 1320)

Laat ik eindigen met het spiegelbeeld van de vraag, waarmee wij begonnen, vertaald door Huub Oosterhuis in zijn versie van psalm 139 :

*“Ken je mij? Wie ken je dan?
Ken jij me beter dan ik?
Ken je mij? Wie ben ik dan?
Weet jij mij beter dan ik?
(Gezongen door zijn dochter Trijntje.)*

=====

Januari 2015..
Leo Raph. A. de Jong o.p.
Leerhuis Spiritualiteit.